

توازی فساد اداری و رکود اقتصادی (با الگوبرداری از فرمایشات مقام معظم رهبری در زمینه مبارزه با فساد)

چکیده

نظام اداری هر جامعه بازوی اجرایی نظام سیاسی آن جامعه است. به طوری که نفوذ و شیوع فساد در نظام اداری می تواند زنگ خطری برای همه حکومت ها اعم از توسعه یافته و در حال توسعه باشد، و تهدیدی بزرگ برای مشروعیت نظام سیاسی به شمار آید. اغراق آمیز نیست اگر بگوییم مانند هر پدیده مجرمانه دیگر به طور قطع و یقین پیشگیری از فساد اداری زمانی که با دیده ای بالغ به آن بنگریم اولین و مهمترین گام در یک پیاده روی طولانی به سوی اقتصادی آزاد، شفاف و در عین حال امن می باشد، که سعادت و رفاه همگانی نتیجه بلامنازع آن خواهد بود.

واژگان کلیدی: توازی، فساد اداری، رکود اقتصادی، پیشگیری

طرح مسأله

فساد اداری، پدیده ای است که در دنیای امروز و بویژه در کشورهای درحال توسعه، به عنوان یکی از مهمترین موانع پیشرفت جامعه به خصوص در زمینه اقتصادی مطرح شده است. این پدیده توانسته صدمات جبران ناپذیری را بر روی سرعت حرکت چرخ توسعه جامعه ایجاد کند. تاثیر عوامل گوناگون در شکل گیری فساد، باعث پیچیدگی ماهیت آن و در نتیجه شکست بسیاری از برنامه های طراحی شده دولت ها برای مبارزه با آن شده است.

* طلبه سطح ۲ مدرسه علمیه اسلامی شناسی حضرت زهرا سلام الله علیها

کارشناس ارشد حقوق جزا و جرم شناسی، دانشگاه آزاد اسلامی

پیشگیری از فساد صرفا با شعار دادن تحقق نمی یابد، این کار مستلزم عزم ملی، خواست همگانی، جدیت دولت و قاطعیت دستگاه قضائی در برخورد با مجرمین می باشد.

مبارزه بافساد و پیشگیری از آن باید ابتدا از بخش ها و نقاط حساس شروع شود و به عبارت ساده تر همان گونه که رهبر معظم انقلاب در بند هشت فرمان خود مقرر فرموده اند: «در مبارزه با فساد نباید به جای پرداختن به ریشه ها و ام الفساده ها به سراغ ضعف ها و خطاهای کوچک رفت.» (http://farsi.khamenei.ir/message-content?id=3062)

و دور از ذهن نیست که عدم توجه به این دستورالعمل بنیادی رشد هر روزه شاخ و برگ های جدید در زمینه فساد اداری را به همراه دارد. در این مقاله ضمن تبیین مفهوم فساد و رابطه متقابل فساد اداری و رکود اقتصادی، برخی از راه حل ها که در پیشگیری از فساد موثر می باشد ارائه خواهد شد، به عنوان مثال برای پیشگیری از این پدیده ابتدا باید باید طی یک برر سی همه جانبه کلیه عوامل و هم چنین کسانی که سبب فراهم شدن فرصت ارتکاب فساد می شوند را شناسایی و کنترل نمود، تا دیگر نتوانند مرتکب و یا زمینه ساز ارتکاب آن شوند. به دیگر سخن اصلاح روش های برخورد با فساد، بهبود قوانین، شناسایی و حذف نقاط مستعد فساد، قطعیت در برخورد با متهمین به فساد و مجازات مناسب آنان، افزایش شفافیت و پاسخگویی در عملکرد سازمان های دولتی از جمله راه حل هایی است که می تواند در مبارزه با فساد نتیجه بخش و سودمند باشد.

۱. فساد چیست؟

در جوامع گوناگون و بر حسب نگرش ها و برداشت ها، تعاریف مختلفی از فساد اداری به عمل آمده است. ریشه فساد فعل لاتین Rumper به معنای شکستن است، بنا براین می توان گفت در فساد چیزی می شکند یا نقض می شود که آن چیز ممکن است رفتار اخلاقی یا شیوه قانونی و غالبا مقررات اداری باشد. (صفری، رویکردی بر ساختارهای اداری کشورهای در حال توسعه، ص ۱۴۵).

در دیدگاه برخی نظریه پردازان، فساد به تمام شکل های گوناگون انحراف یا اعمال قدرت شخصی و استفاده نامشروع از مقام وموقعیت شغلی اطلاق می گردد. «فساد، پاداش نامشروع است که برای وارد کردن فرد به تخلف از وظیفه، تخصیص داده می شود.» (سرداری، رویکردی

بر ساختارهای اداری کشورهای در حال توسعه، ص ۱۳۴) سوء استفاده از اختیارات دولتی (قدرت عمومی) برای کسب منافع شخصی (خصوصی) است. (احمدی، مبارزه با فساد اداری در کشورهای در حال توسعه، ص ۱۵۷)

اما در خصوص فساد اداری برخی صاحب نظران، فساد اداری را آن دسته از فعالیت های کارکنان و مسئولان دولت می دانند که، اولاً به منافع عمومی لطمه بزند و ثانیاً هدف از انجام آن، رساندن فایده به عامل (کارمندان اقدام کننده) یا به شخص ثالثی باشد، که عاملی را برای این کار اجیر کرده است. با توجه به مطالب فوق الذکر می توانیم مدعی شویم که یک دستگاه فاسد در تمام ساختار نظام اجتماعی اختلال ایجاد میکند. و هر جا صاحب قدرتی که مسئول اداره سازمانی است، بر اثر دریافت رشوه ای نقدی یا غیر نقدی اغوا شود و به انجام کارهای غیر قانونی مبادرت ورزد، این فرد به منافع عمومی زیان رسانده است.

۲. فساد اداری و اقتصادی از دیدگاه آیات و روایات

در این گفتار با توجه به موضوع مورد بحث خالی از ضرورت نیست که به بررسی فساد اداری و اقتصادی در حکومت از دیدگاه آیات قرآن کریم و احادیث بپردازیم.

۲-۱. فساد اقتصادی از دیدگاه آیات و روایات

براساس آموزه های قرآن، قوام جامعه به اقتصاد و سلامت آن است، خداوند متعال در آیه پنجم سوره نساء در این باره فرموده است: «لَا تُؤْتُوا السُّفَهَاءَ أَمْوَالَكُمُ الَّتِي جَعَلَ اللَّهُ لَكُمْ قِيَامًا وَارْزُقُوهُمْ فِيهَا وَاكْسُوهُمْ وَقُولُوا لَهُمْ قَوْلًا مَعْرُوفًا»؛ و اموال خود را که خداوند آن را وسیله قوام [زندگی] شما قرار داده به سفیهان مدهید [ولی] از [عواید] آن به ایشان بخورانید و آنان را پوشاک دهید و با آنان سخنی پسندیده بگویید.

البته بر پایه تحلیل و تبیین قرآن از نقش و اهمیت اقتصاد سالم در سرنوشت ابدی بشر این معنا به دست می آید که سعادت ابدی انسان یعنی متاله و ربانی شدن و رسیدن به کمک و آسایش و آرامش مطلق تنها در سایه یکتاپرستی، سلامت امور اقتصادی و پرهیز از هرگونه فساد انگیزی است؛ چنان که خداوند متعال در آیات ۸۴ تا ۸۵ سوره هود به این مسئله اشاره و می فرماید: «وَالِئِ

مَدِينَ أَخَاهُمْ شُعَيْبًا قَالَ يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ وَلَا تَنْقُصُوا الْمِكْيَالَ وَالْمِيزَانَ
 إِنَّي أَرَاكُمْ بِخَيْرٍ وَإِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ مُحِيطٍ (۸۴) وَيَا قَوْمِ أَوْفُوا الْمِكْيَالَ وَالْمِيزَانَ
 بِالْقِسْطِ وَلَا تَبْخَسُوا النَّاسَ أَشْيَاءَهُمْ وَلَا تَعْتُوا فِي الْأَرْضِ مُفْسِدِينَ (۸۵)؛ و به سوی [اهل] م
 دی ن برادرشان شعیب را [فرستادیم] گفت ای قوم من خدا را بپرستید برای شما جز او معبودی
 نیست و پیمانہ و ترازو را کم مکنید به راستی شما را در نعمت می‌بینم و از عذاب روزی فراگیر بر
 شما بیمناکم (۸۴) و ای قوم من پیمانہ و ترازو را به داد تمام دهید و حقوق مردم را کم مدهید و
 در زمین به فساد سر برمدارید(۸۵).

از این رو امور اقتصادی و معیشتی مردم و آسایش آنان، دارای جایگاهی مهم در حد مسائل
 اعتقادی و عبادی است؛ چنان‌که در آیات ۳، ۴۱، ۴۳، ۸۳، ۱۷۷ و ۲۷۷ بقره و هم چنین آیات ۳۹ و
 ۸۵ اعراف، ۱۷۷ و ۱۸۱ تا ۱۸۳ شعرا و آیات دیگر نیز به این مسئله اشاره شده است.
 (<http://iqna.ir/fa/news/۱۴۵۲۱۹۸>).

۲-۲. فساد اداری از دیدگاه آیات و روایات

حکومت از دیدگاه اسلام در برقراری قسط و عدالت اجتماعی به عنوان بستر تعالی معنوی
 افراد نقشی اساسی دارد. با توجه به این موضوع، می‌توان به ماهیت فساد اداری پی برد که
 اخلال در عملکرد بایسته نظام اداری جامعه اسلامی است به گونه ای که آن را از اهداف
 مورد نظر بازدارد.

از دید قرآن کریم و احادیث معصومین (علیهم السلام) فساد اداری، پیامدها و آسیب‌های
 بسیاری، هم برای مرتکبان فساد و هم برای جامعه در ابعاد مختلف به بار می‌آورد؛ از جمله
 این که موجب خسران دنیوی و کیفر قضایی، و نیز عقوبت اخروی می‌شود و با تضعیف نظام
 سیاسی و تخریب سامانه اقتصادی و ترویج انحرافات اخلاقی، عدالت اقتصادی را زایل می
 کند، فرهنگ جامعه را دگرگون می‌سازد و حکومت اسلامی را در معرض فروپاشی و نفوذ و
 سلطه بیگانگان قرار خواهد داد. با دقت در منابع اسلامی و به ویژه سیره امام علی علیه السلام
 در دوران حکومت پنج ساله آن حضرت، می‌توان به الگوی جامع و همه جانبه نگری در
 برخورد با فساد اداری دست یافت که همه زمینه‌های مسئله از ساز و کارهای اداری گرفته تا

بسترهای فرهنگی اجتماعی، سیاست های اقتصادی و سامانه قضایی را در برمی گیرد. بنابراین در مجموع می توان گفت که فساد اداری به عنوان مانعی در تحقق کمال انسانی و مدینه فاضله الهی، مورد توجه و اهتمام ویژه اسلام است و با توجه به اتخاذ رویکرد سامان مند در مبارزه با فساد اداری، اسلام سعی در از بین بردن ریشه ها و زمینه های فساد اداری دارد و تنها به برخورهای قضایی در این زمینه بسنده نمی کند.

اساس نظام اداری جامعه اسلامی بر مبنای عدل و اصلاح است که هر دو در تضاد ماهوی با فساد قرار دارد. آیات قرآن کریم نیز بر اساسی بودن عنصر عدالت در حکومت الهی تأکید میکند: «لَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا بِالْبَيِّنَاتِ وَأَنْزَلْنَا مَعَهُمُ الْكِتَابَ وَالْمِيزَانَ لِيَقُومَ النَّاسُ بِالْقِسْطِ وَأَنْزَلْنَا الْحَدِيدَ فِيهِ بَأْسٌ شَدِيدٌ وَمَنَافِعُ لِلنَّاسِ وَلِيَعْلَمَ اللَّهُ مَنْ يَنْصُرُهُ وَرُسُلَهُ بِالْغَيْبِ إِنَّ اللَّهَ قَوِيٌّ عَزِيزٌ». "براستی (ما) پیامبران خود را با دلایل آشکار روانه کردیم و با آن ها کتاب و ترازو را فرود آوردیم تا مردم عدالت را برپا دارند. (سوره حدید، آیه ۲۵)

در آیه فوق الذکر مراد به انزال میزان انزال اسباب آن است و امر به اعداد آن و نزد بعضی مراد به آن عدل است که مستلزم سیاست مدنی است و سبب انتظام امور و موجب آن دفاع در برابر اعدای دین است. (کاشانی، تفسیر منهج الصادقین فی الزام المخالفین ، ص ۱۸۷)

«يَا دَاوُودُ إِنَّا جَعَلْنَاكَ خَلِيفَةً فِي الْأَرْضِ فَاحْكُم بَيْنَ النَّاسِ بِالْحَقِّ...» "ای داوود ما تو را در زمین خلیفه و جانشین گردانیدیم؛ پس میان مردم به حق داوری کن..." (سوره ص، آیه ۲۶)

خداوند در آیه های بعدی سوره ص به تمجید از این مسئولیت خطیر حضرت داود علیه السلام پرداخته، و حکومت بر اساس حق، مصداق عمل صالح و عکس آن، مصداق فساد دانسته شده است «أَمْ نَجْعَلُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ كَالْمُفْسِدِينَ فِي الْأَرْضِ أَمْ نَجْعَلُ الْمُتَّقِينَ كَالْفُجَّارِ»: "یا [مگر] کسانی را که گرویده و کارهای شایسته کرده اند چون مفسدان در زمین می گردانیم یا پرهیزگاران را چون پلیدکاران قرار می دهیم. (سوره ص آیه ۲۸).

در روایات اسلامی نیز به جایگاه عدل در اداره جامعه این چنین اشاره شده است: «العدلُ نظام الأُمّة»: عدل سازمان دهنده حکومت است. (تمیمی آمدی، غرر الحکم و درر الکلم، ۴۶).

در مجموع میتوان گفت که حکومت در اسلام معادل قوام و اصلاح کار مسلمین در جهت مصالح دنیوی و اخروی آن ها بر مبنای عدالت است درحالی که فساد با توجه به معنای لغوی و کاربرد قرآنی آن، درست در نقطه مقابل این امر قرار دارد. بر همین اساس، فساد اداری به هر نوع عملی اطلاق می شود که از جانب هر کسی و به هر صورتی و هر انگیزه‌های انجام گیرد؛ به گونه های که در اهداف و عملکرد نهادهای دولتی اخلاص ایجاد، و یا آن را از مسیر صحیح خویش منحرف کند.

۳. ضرورت پیشگیری از فساد اداری و اقتصادی از منظر مقام معظم رهبری:

مطالعه بخشی از سخنان مقام معظم رهبری در رابطه با اهمیت و ضرورت مبارزه با فساد در همه ابعاد آن، اعم از اداری، مالی، اقتصادی و ... پیش از ورود به مباحث پیشگیری از فساد اداری می تواند راهگشا باشد. ایشان در بخشی از سخنان خود فرموده اند:

اگر در دستگاه‌های حکومتی با فساد اقتصادی و کجروی در مسائل مالی برخورد نشود، همه چیزهایی که مطرح کردند، اگر یکی یکی هم این ها را برآورده کنیم، فایده‌ی ندارد؛ علاوه بر این که خیلی از این چیزها با فساد اصلاً نشدنی است. من انتظار ندارم که همه‌ی مسئولان نظام ما فرشته یا فرشته‌گون باشند؛ نه، بالاخره همه‌ی ما خودمان را می‌شناسیم؛ ما مردمانی هستیم ضعیف، انسان‌هایی هستیم آسیب‌پذیر، که باید به خدا پناه ببریم؛ ولی باید به این نقطه توجه کرد که در هر جایی فساد به وجود بیاید، مثل زخم واگیرداری است.

شما که مدیر هستید، شما که مسئول هستید، شما که یک مجموعه به دستتان سپرده شده است، با بروز فساد در زیر مجموعه‌ی خود به‌طور جدی مقابله کنید و حساسیت نشان دهید؛ بدون این، کار پیش نخواهد رفت و اوضاع بسامان نخواهد شد. من برای دوستان و مسؤولان بالای کشور مثال زدم و گفتم چند حلقه چاه عمیق با لوله‌های قطور چند اینچی زده‌اید و دارید مرتب به استخری آب می‌ریزید، اما پُر نمی‌شود؛ بعد وقتی دقت می‌کنید، می‌بینید چند شکاف عمیق در بدنه و کف استخر وجود دارد که هر چه شما از این‌جا آب می‌ریزید، از آن‌جا بیرون می‌رود، فساد، این طوری است. این همه کار و تلاش دارد انجام می‌گیرد - امروز در سطح مسؤولان، اندازه و حجم کار و تلاش دلسوزانه‌ی که دارد انجام می‌گیرد، خیلی بالاست - در عین حال هنوز می‌بینیم بعضی از بخش‌ها دچار مشکلات جدی است.

باید بینیم این زخم در کجاست؛ این ترک در بدنه یا کف استخر در کجاست. با فساد باید مبارزه کرد. مبارزه‌ی با فساد، بسیار جدی است. من گله کردم و هنوز هم از بعضی دستگاه‌ها گله دارم که وقتی ما چند سال پیش مسأله‌ی مبارزه‌ی با فساد را مطرح کردیم، به جای این که سینه سپر کنند و به میدان بیایند و پرچم را در دست بگیرند، توجیه‌های سیاسی و تعدیل‌های غلط و سیاست‌بازانه روی این مسأله گذاشتند و آن کاری که باید بکنند، نکردند. حالا نمایندگان مجلس این کار را بکنند؛ مسؤولان دولتی این کار را بکنند؛ شما مسؤولان بخش‌های مختلف و مدیران دولتی این کار را بکنید.

مردم نمی‌توانند با فساد مبارزه کنند. مبارزه‌ی با فساد، کار دستگاه‌های حکومتی است. ذهن هم فقط به سمت دستگاه قضایی نرود؛ دستگاه قضایی آخرالدواء است. من گفتم بعضی از بخش‌ها درباره‌ی فساد مطالعات عمیق کنند. چند مجموعه در این زمینه تدوین کردند و برای من آوردند که درباره‌ی مسأله‌ی فساد و شیوه‌های فساد و رخنه‌گاه‌های فساد، تحقیقی صورت گرفته بود. دیدیم مهم‌ترین بخشی که می‌شود با فساد مبارزه کرد، دولت است.

خود دولت هم این را قبول دارد و دنبال کرده است. برای مبارزه‌ی با فساد، در دولت انصافاً کارهای مهمی هم در گلوگاه‌ها انجام گرفته است. گلوگاه‌های فساد باید گرفته شود ... اگر موردی بود که از این صافی‌ها و از زیر دست مسؤولان دولتی رد شد، آن وقت نوبت قوه‌ی قضاییه است. البته هم قوه‌ی قضاییه و هم مسؤولان دولتی ذی‌ربط باید دست خودشان را کاملاً پاک نگه دارند. من آن‌روز گفتم؛ باید دستمال را تمیز کرد تا بشود شیشه را با آن تمیز کرد.
(<http://farsi.khamaneie.ir/fa/speech/detail.jsp?id=830419c>)

به دنبال روی دادن فسادهای بزرگ و بی‌سابقه چند سال اخیر در سامانه بانکی و مالی کشور ضرورت مبارزه با فساد درون ساختارها و سامانه‌های مالی اقتصادی کشور در اولویت قرار گرفته و بر اجرایی شدن این موضوع تأکیدات بسیاری شده است. اما آن چه در این سالیان و در بهیوهه هیاهوهای سیاسی و رسانه‌ای در حاشیه قرار گرفت لزوم توجه کافی و هذمند به هشدارها، فرمایشات، بیانات ضدفساد، رهبر، پیر و مراد و کشتی‌بان بصیر و هوشمند انقلاب بود که بارها و بارها بر لزوم مبارزه با فساد در سامانه اداری و اقتصادی بر آن تأکید کردند.

آن چه در این روزگار بر حامیان جبهه انقلاب سنگین می‌آید بی‌توجهی کافی به دغدغه‌ها و

آرمان‌های ضد فساد رهبری انقلاب است که طی چند سال گذشته همواره بر آن تأکید داشته و دارند، از هر بعد که به علت‌های به وجود آمدن این فاجعه‌های اقتصادی نگریسته شود، یکی از مهم‌ترین آن‌ها بی‌توجهی به هشدارهای تاریخی رهبر انقلاب طی سال‌های گذشته پیرامون لزوم جدیت و چگونگی مبارزه با مفاسد اقتصادی بوده است.

بیش از هر وقت و زمان دیگر نیازمند بازنگری و دقت در روش‌های مبارزه با فساد در کشور هستیم و در این راه عدالت خواهی حقیقی و نه شعاری، انصاف، عدالت و درست کاری مسئولان ستاد مبارزه با مفاسد اقتصادی به‌ویژه قضات محترم، می‌تواند بیش از هر چیز دیگر کارساز باشد، نباید گذاشت زمین خواران و دیگر مفسدین اقتصادی، قانون و مسئولان امر را دور بزنند و از پشتیبانی پنهان و آشکار دارندگان قدرت و نفوذ سیاسی بهره‌برداری نموده و کار خود را عادی سازی نمایند و همان طور که مقام معظم رهبری فرمودند: تشکیل ستاد مبارزه با مفاسد اقتصادی و طرح مبارزه با فساد که بدان همت گماشته شده است، عزم جدی مسئولان را به اقدام در این امر اساسی و حیاتی نوید می‌دهد، حکومتی که مفتخر به الگو ساختن نظام علوی است، باید در همه حال تکلیف بزرگ خود را کم کردن فاصله طولانی خویش با نظام آرمانی علوی و اسلامی بداند و این امر جهادی از سر اخلاص و همتی سستی‌ناپذیر را می‌طلبد، جمهوری اسلامی ایران که جز خدمت به مردم و افراشتن پرچم عدالت اسلامی، هدف دیگری ندارد، نباید در این راه دچار غفلت شود، باید رفتار قاطع و منصفانه علوی را مد نظر داشته و به کمک الهی و حمایت مردمی که انصاف را قدر می‌شناسند، تکیه نماید.

رهبر انقلاب اسلامی هم‌چنین در جایی دیگر و در راستای مبارزه با فساد و جلوگیری از شیوع فساد اقتصادی در تار و پود اقتصاد کشور فرمودند: «اگر دست مفسدان و سوءاستفاده‌کنندگان از امکان‌های حکومتی قطع نشود و اگر امتیازطلبان و زیاده‌خواهان پرمدها و انحصارجو طرد نشوند، سرمایه‌گذار، تولیدکننده و اشتغال طلب همه و همه احساس ناامنی و ناامیدی خواهند نمود و کسانی از آن‌ها، به استفاده از راه‌های نامشروع و غیرقانونی تشویق خواهند شد.»

حال در سال اقتصاد مقاومتی، اقدام و عمل، برای تحقق این رویکرد بزرگ و تحول‌آفرین در اقتصاد ایران بدون تردید یکی از مهم‌ترین بخش‌هایی که باید مورد توجه قرار گیرد مفهوم مبارزه با فساد اداری و اقتصادی است.

لذا برای برون رفت از این وضعیت باید عزم جدی صورت پذیرد تا هم فضای اقتصاد از فساد پالایش گردد و هم فضای عمومی جامعه رنگ عزم جدی نظام را برای مبارزه با فساد در هر سطح و میزانی دریابد و هم رونق اقتصادی سالم، مطلوب، تولید محور و اشتغال آفرین حاصل گردد.

(<http://www.icana.ir/Fa/News/۱۸۱۱۱۴>)

۴. توازی فساد اداری و عدم توسعه اقتصادی

موضوع مفاسد در سیستم اداری و در جوامع گوناگون، در طول تاریخ، همواره مسئله ای اسفبار و دردناک و عامل بسیاری از نابسامانی ها، دردها، رنجها، بی عدالتی ها، تبعیض ها، چالش ها، گسترش فساد و انحراف در جوامع بوده است.

فساد اداری و مبارزه با آن به طور مستقیم و غیر مستقیم با اقتصاد و توسعه آن مربوط است به طوریکه می توان گفت مبارزه با مفسدان اداری یکی از مصادیق تحقق اقتصاد شکوفا و رو به رشد است. (http://alef.ir/vdca_onuw49n6y1.k5k4.html0219470)

فساد اداری یک پدیده جهانی است که در همه کشورها وجود دارد، لکن بر اساس شواهد کشورهای در حال توسعه را بیش از سایرین مورد آسیب قرار می دهد، رشد اقتصادی را سرکوب می کند و بودجه های مورد نیاز برای آموزش، بهداشت و سایر خدمات عمومی را از مسیر خود منحرف میکند. میان فساد و توسعه رابطه معکوسی برقرار است، به نحوی که می توان گفت فساد هزینه های توسعه را افزایش می دهد.

هر یک از شاخص های توسعه اقتصادی و اجتماعی همبستگی کامل معناداری با میزان فساد نشان می دهد. تمرکز اقتصاد و گسترش بخش های عمومی در دست دولت و محدود بودن فضای اقتصاد خصوصی، از عوامل بروز فساد در کشورهای توسعه نیافته و در حال توسعه است. (طاهری، توسعه اقتصادی و برنامه ریزی، ص ۱۳)

در کشورهای توسعه نیافته به راحتی می توان یک سلسله مراتب نظام مند و مشخص را بین سطوح مختلف فساد مشاهده کرد. فساد به راحتی از پایین به بالا و بالعکس جابجا شده، از بالا به پایین و در عرض نیز انتشار می یابد. افرادی که قدرت را در مقطعی به دست می گیرند فرصت را غنیمت شمرده، اقدام به دست اندازی به منابع اقتصادی می کنند و با توجه به نبود احساس ماندگاری و ثبات در میان این نوع سیاستمداران، در فرصت اندکی که در اختیار دارند، خواهان

تصاحب منابعی هستند که بعد ها دیگر در اختیار آن ها نخواهد بود. از سوی دیگر فساد مالی و سیاسی خود موجب ایجاد نگرش منفی و اعتراض آمیز در جامعه شده، به نوعی این نظام ها را با فقدان مشروعیت و بی ثباتی روبرو می سازد. (رفیع پور، توسعه و تضاد، ص ۴۸)

به طور کلی فساد اداری با هدر دادن منابع ملی همراه است، در حالی که این منابع باید به شیوه های درست و در جایگاه اصلی خود مورد بهره برداری قرار می گیرند، تا موجب رشد و شکوفایی کشور و پویایی و اقتدار حکومت گردند.

از آن جا که فساد، فرآیند صرف منابع مالی را از هدف مفروض خود منحرف می سازد، این منابع قادر نخواهند بود کمک چندانی به رشد و توسعه اقتصادی کشورها کنند. (آیجی، فساد اقتصادی، علل و نتایج بروز آن در اقتصاد ایران، ص ۱۰۰)

فساد با تحریف مقررات قانونی توسعه را تخریب و بنیان های اساسی آن را سست کرده، زیرساخت های رشد را از بین می برد. فساد اداری بر برنامه های توسعه اقتصادی، آثار مخرب زیر را بر جای خواهد گذاشت:

کاهش بهره وری سرمایه گذاری های عمومی

کاهش سرمایه گذاری داخلی و خارجی

افزایش قیمت ها

افزایش هزینه زندگی

کاهش سطح خدمات اجتماعی به ویژه برای افراد فقیر و کم درآمد

کاهش رشد اقتصادی و افزایش رقابت ناسالم در فعالیت های اقتصادی

افزایش بیشتر فساد. (ربیعی، زنده باد فساد، جامع شناسی فساد در دولت های جهان سوم، ص ۴۵)

۵. سایر پیامدهای فساد اداری

همان طور که عوامل به وجود آورنده فساد در جامعه از گستره بالایی برخوردار است، آثار و نتایج ناشی از آن در جامعه نیز گسترده است. فساد هم چون غده سرطانی است که آسیب های بسیاری را بر جامعه و کشور وارد می آورد. (محمودی، فساد اداری و راههای پیشگیری، ص ۳۵) می توان موارد زیر را به عنوان آثار ناشی از وجود فساد اداری در جامعه نام برد:

زائل کردن حکومت مداری مطلوب و دموکراسی

کاهش احترام به قانون اساسی

تخریب مشروعیت حکومت و حاکمیت قانونی

خنثی کردن حرکت توسعه کشور

زحمت بیهوده برای جلوگیری از شیوع فساد و شناسایی آن

کاهش بهره‌وری

افزایش هزینه زندگی مردم

از بین رفتن شفافیت و حساب پس دهی

کاهش فرصت‌های سالم پیشرفت برای افراد، مؤسسات و سازمان‌ها

۶. بررسی رویکردهای پیشگیری از فساد اداری

مهم‌ترین مساله در پیشگیری، کنترل و کاهش آسیب‌های اجتماعی ناشی از فساد اداری، نظارت و اتخاذ رویکردی جامع نگر به موضوع فساد، و پرهیز از نگاه جزیره‌ای و جزئی‌نگری در جهت ریشه کن کردن آن می‌باشد. (ملایی راشد، بررسی جایگاه سازمان بازرسی کل کشور در تدوین راهبردهای پیشگیری، ...، ص ۴۳۷). تمرکز بر پیشگیری مهم‌ترین و اصولی‌ترین روش برای اصلاح اساسی و ایجاد سلامت اداری می‌باشد هر چند نتایج آن در کوتاه مدت حاصل نخواهد شد.

بر پایه یک نگرش سیستمی به سازمان و پدیده‌ای هم‌چون فساد اداری که طی فرایندهای کاری سازمان شکل می‌گیرد، این نتیجه حاصل می‌شود که برنامه پیشگیری از فساد اداری باید از سبک و سیاقی سیستمی برخوردار باشد، به گونه‌ای که همه عوامل به وجود آورنده این پدیده را مورد توجه قرار دهد و براساس مهم‌ترین آن‌ها، سیستم پیشگیرانه‌ای را برای آن طراحی کند. ایجاد یک سیستم پیشگیرانه مقابله با فساد اداری به جای نظام کنترل تخلفات را می‌توان به عنوان یک راهبرد اساسی در مسیر مبارزه با فساد اداری و دستیابی به سلامت اداری مطرح کرد.

منظور از سیستم پیشگیرانه این است که نظام تمرکز یافته بر کشف موارد فساد و تنبیه متخلفان، به سیستم بازدارنده عوامل فساد تجهیز گردد، به ترتیبی که با تکیه بر یک رویکرد سیستماتیک و

جامع، نسبت به رفع علل فساد و حل اساسی مسئله فساد در سطح کشور اقدام کند.

۷. راهکارهای پیشگیری از فساد اداری

راه حل برای پیشگیری از فساد اداری در یک عنصر و عامل خلاصه نمی شود، بلکه عناصر و عوامل زیادی باید دست به دست هم بدهند تا فساد در کشور کاهش یابد. از جمله عوامل ذیل می تواند در این زمینه بسیار مؤثر باشد، به طوری که - ضمن الگو قرار دادن فرمان های مقام معظم رهبری - بدون هر یک از آن ها مبارزه با فساد نتیجه مؤثر نخواهد داد.

۷-۱. نقش قوای سه گانه در پیشگیری از فساد اداری

مطابق با فرمایش رهبر معظم در این کشور باید با فقر، فساد و تبعیض مبارزه شود. علاج مشکلات این کشور این است که به طور جدی اجرای عدالت پیگیری شود؛ تبعیض برداشته شود؛ با فساد و فقر و عوامل فقر به طور واقعی مبارزه شود؛ این کارها، کارهای قوای سه گانه است؛ اعم از قوهی مجریه و قوهی مقننه و قوهی قضاییه. البته مهمترین بخش در اختیار قوهی مجریه است.

(<http://farsi.khamaneie.ir/fa/speech/detail.jsp?id=831110a>)

۷-۲. نقش اصلاح قوانین و مقررات در پیشگیری از فساد اداری

ضعف قانونی از دو جنبه بر روند فساد تاثیر می نماید؛ نخست، ضعف قوانین مناسب در مبارزه علیه فساد، به تعبیری فقدان قانون منسجم ضد فساد به عنوان عاملی مؤثر در بروز و گسترش فساد عمل می نماید. سپس، قوانین ناکارآمد در بخش های تجاری، مالی، بانکی، ثبت اسناد، وسایر ابعاد اقتصادی، خود پناهگاهی برای افراد فاسد و بروز فساد می شود. قوانین ضعیف توجیه کننده اعمال فساد آمیز شده و امکان برخورداری از منافع موجود در درون سیستم را تسهیل می نماید. (ریبیعی، زنده باد فساد، جامع شناسی فساد در دولت های جهان سوم، ص ۶۶)

هنگامی که قوانین و مقررات بیش از حد نیاز وجود داشته باشد، شهروندان دچار وسوسه دور زدن آنها خواهند شد و از سوی دیگر، کارکنان فاسد نیز طوری رفتار خواهند نمود که ارباب رجوع بپذیرد که قوانین و مقررات موانعی هستند که روند انجام امور او را کند می کند و در اینجاست که در نتیجه ی توافقات ضمنی و سپس آشکار میان کارمندان و ارباب رجوع، فساد اداری رخ می دهد.

قوانین باید شفاف و بدون اجمال باشد تا دیگر بهانه ای برای کارمندانی که در عمل سبب تاخیرهای اجرائی می شوند تا در پی آن رشوه دریافت کنند، وجود نداشته باشد.

۳-۷- نقش دستگاه قضائی در پیشگیری از فساد اداری:

محاکم دادگستری در مرکز نظام قضایی و حقوقی کشور قرار دارند. آحاد ملت برای کسب حقوق از دست رفته خود، چشم امید به این نظام دوخته و ثمره تمام تلاش ها برای تحقق بخشیدن به «عدالت» را در آرای صادره از آن جستجو می کنند. نحوه رسیدگی به دعاوی و مفاد آرای صادره نه تنها بیانگر کیفیت، حدود سلامت و چگونگی کارکرد نظام قضایی کشور است، بلکه از منظر عموم به نوعی منعکس کننده سطح و میزان تحقق عدالت سیاسی و اقتصادی نیز هست.

دستگاه قضائی در اکثر کشورها عمدتاً خود بخشی از روند موجود فساد بوده و به عنوان بخش مکمل فساد در کنار دستگاه های اجرایی، این فرایند را پیچیده تر می سازد.

دستگاه قضائی از دو جنبه قابلیت تاثیر گذاری عمیق و پایدار بر فرایند فساد را دارد. نخست، کوتاهی این دستگاه در رسیدگی به تخلفات، عامل جری شدن مرتکبین فساد خواهد شد. سپس فاسد بودن عناصر قضائی که با اعمال نفوذ در رسیدگی ها یا نارسیدگی در پرونده ها، بخشی از زنجیره کارکنان فاسد را تشکیل می دهند. (ربیعی، زنده باد فساد، جامع شناسی فساد در دولت های جهان سوم، ص ۷۲)

نظارت بر دستگاه قضایی می تواند راه حلی پیشگیرانه برای فساد باشد. یک نوع نظارت و کنترل مربوط است به حوزه ی قضائی اداری یا کیفری. در این حوزه، تاثیر وقایع مجازات ها بستگی دارد به میزان استقلال قضات و برخورداری آن ها از امکانات و ابزارهای مادی و قضائی (دلپورتا، فساد و دموکراسی، ص ۱۹).

زمانی که قوه قضائیه به وظیفه خود عمل نکند و مجرمین از پنجه عدالت به دلایل مختلف بگریزد، یا به مجازاتی کمتر از عمل ارتكابی محکوم شود؛ این خود مشوقی برای دیگران در ارتکاب جرم خواهد شد، لذا وجود قضات سالم در جهت مقابله با فساد لازم و ضروری است. بدستگاه قضائی ناسالم، مبارزه با فساد توهمی بیش نخواهد بود.

۴-۷- نقش دستگاه های نظارتی در پیشگیری از فساد اداری:

نظارت دقیق و کامل بر دستگاههای مختلف کشور و انعکاس صحیح مشکلات و معایب دو وظیفه اصلی سازمان بازرسی کل کشور می باشد و وجود این سازمان تضمین کننده سلامت و صحت عمل دستگاه های مختلف دانسته شده است. همان طور که بنا بر فرمایشات مقام رهبری مبنای تشکیل نظام اسلامی بر صلاح و درستی است بنا بر این هیچ گونه فسادى در هیچ جا قابل قبول نیست و سازمان بازرسی باید با گسترش نظارت بر همه دستگاه ها در هر رده‌ای، بخصوص دستگاه اجرایی و قضایی، مراقبت کند که مطلقاً در هیچ گوشه‌ای، فساد وجود نداشته باشد.

(<http://farsi.khamenei.ir/print-content?id=17929>)

یکی از شیوه های مبارزه با فساد اداری نظارت مستمر، دقیق و پیگیری جدی موضوع است، به طوری که متخلف امنیت نداشته باشد و هر لحظه هرجا خود را با بازرسان بصیر، آگاه، روشن و قاطع مواجه ببیند. (عباس زادگان، فساد اداری، ص ۱۵۰)

اهمیت نظارت بر اموراتصادی، اجتماعی و فرهنگی چیزی نیست که بتوان آن را انکار کرد. به طوریکه در اصول ۵۴، ۵۵، ۱۷۵ قانون اساسی به ضرورت استقرار دستگاه های نظارتی چون دیوان محاسبات، سازمان بازرسی کل کشور، دیوان عدالت اداری اشاره شده است. در واقع قانون اساسی، نظارت را به عنوان یکی از ارکان اساسی اداره امور کشور شناخته است. این نوع نظارت ها توان لازم را در جهت کنترل بیشتر مقام های اجرایی فراهم می سازد. اما نباید از نظر دور داشت که هرگونه تدابیر نظارتی نیازمند اقدامات ذیل است:

- کادر اداری حرفه ای؛ حرفه ای و تخصصی نمودن سازمانهای نظارتی به عبارت دیگر بحث های تخصصی و افراد آموزش دیده برای امور کنترلی می تواند توان نظارتی را بالا برد.

- استقلال بودجه ای

-توان قابل ملاحظه ی نظارت بوروکراتیک

- داشتن نقش نهادی در تایید انتصابات سیاسی

- ارتباطات اطلاعاتی بین سازمانهای نظارتی و هماهنگی بین آن ها

برای تقویت امر نظارت و بازرسی می توان از نظارت همگانی (نظارت و شکایت مردم، احزاب، مطبوعات،...) استفاده کرد. اگر احزاب، مطبوعات، افکار عمومی، بطور ساختاری در جهت کاهش تخلفات، کارآیی عملیات کنترل و نظارت ترغیب شوند خود کمک شایان توجه ای به امر نظارت دارد، که با افزایش کنترل سازمانهای اداری از بروز فساد جلوگیری خواهد شد.

۵-۷. نقش آزادی مطبوعات در پیشگیری از فساد اداری:

وجود رسانه ها، روزنامه ها و مطبوعات آزاد در هر جامعه ای به مثابه چشم و گوش مردم برای بررسی رفتارهای مدیران دولتی، یک موهبت است. مطبوعات و رسانه ها بدون اینکه هزینه ای بر دوش دولت بگذارند، از طریق کشف اخبار و گزارش ها و انتشار سریع و پر شمار آن در جامعه، راه نفوذ فساد را کاهش می دهد. خبرنگاران، گزارشگران و مقاله نویسان در مطبوعات آزاد می توانند و باید در شرایط آزاد، به کسب خبر پرداخته و از آن مهمتر بتوانند اخبار کسب شده را در اختیار خوانندگان و بینندگان خود قرار دهند.

کشورهایی که در مبارزه با فساد کامیابی بیشتری به دست آورده اند آن دسته از کشورهایی هستند که آزادی مطبوعات در آن ها نهادینه شده است. اگر نهاد دولت می خواهد مبارزه با فساد موثر باشد، راهی ندارد جز این که مطبوعات مستقل و آزاد و غیردولتی در آن نقش خود را ایفا کنند. در غیاب مطبوعات آزاد غیردولتی و در شرایطی که همه رسانه ها و روزنامه ها و مطبوعات وابسته به نهادهای دولتی باشند، درج اخبار مربوط به فساد اقتصادی، اعتمادی ایجاد نخواهد کرد. مردم و روزنامه خوانان در همه جامعه ها نشان داده اند به مطبوعات آزاد و مستقل اعتماد بیشتری دارند.

نمی توان از مطبوعات و رسانه های دولتی انتظار داشت همه واقعیت ها را درباره فساد دولتی اولاً به دست بیاورند، ثانیاً منتشر کنند و ثالثاً مردم آن ها را باور کند.

دولت نیز اگر می خواهد با فساد مبارزه کند، باید به مطبوعات آزاد اجازه فعالیت دهد. که البته این امر نیز نه تنها مخالفتی با خواسته ها و فرمایشات مقام رهبری در راستای نظارت مردم بر دولت و سازمان های دولتی ندارد، بلکه موازی و همسو با آن و یکی از شیوه های دستیابی به هدف مذکور نیز هست.

۶-۷. نقش احیاء و تقویت ارزش های مذهبی و اخلاقی در پیشگیری از فساد اداری:

یکی از دلایل عمده ارتکاب فساد در دستگاه های اداری، جهل، نادانی و بی توجهی آنان به باور های اخلاقی و ارزش های انسانی است. هر قدر این باور ها و عقاید در فرد قوی تر باشد کم تر تحت تاثیر انگیزه های نادرست قرار می گیرد و در نتیجه، امکان ارتکاب به فساد در چنین فردی کم تر است.

برای افزایش ارزش های اخلاقی، برخی از صاحب نظران پیشنهاد های زیر را مطرح می کنند:

تدوین قوانین و مقررات خاص برای هدایت رفتار کارکنان در زمینه های اخلاقی.

گنجاندن اصول و قوانین اخلاقی در برنامه های آموزشی در کلیه سطوح سازمان.

تاکید بر ارزش های معنوی و تعالیم دینی و تشویق افراد صالح و درستکار در خدمات دولتی.

استفاده از رسانه های گروهی در تقبیح فساد و توسعه سلامت اداری.

توجه به سیاست های عدالت اجتماعی.

تحول در نگرش های مردم به ویژه کارکنان و مدیران، بسط ارزش های اسلامی، خدامحوری،

ایمان قوی، مشارکت عمومی و....

حقیقت این است که تقویت و حفظ دین و به عبارتی «دینداری» میتواند بسیاری از مشکلات

فردی و سازمانی ما را حل و فصل نماید. (عباس زادگان، فساد اداری، ص ۱۵۰)

۷-۷. نقش طرح میثاق سلامت در پیشگیری از فساد اداری:

میثاق سلامت (Integrity Pact) به عنوان توافقی بین دولت (به عنوان ارائه دهنده خدمات) و

ملت (به عنوان مراجعه کنندگان به دولت) است به طوری که ملت رشوه ندهد و دولت نیز رشوه

نگیرد.

میثاق سلامت برای رسیدن به دو هدف اصلی مورد توجه قرار گرفته است:

توانمندکردن شرکت ها و موسسات خصوصی (و افراد) به خودداری از رشوه دادن، با ایجاد اطمینان از این که:

رقیبان آن ها نیز از رشوه دادن خودداری می کنند؛ دولت، خود را متعهد به جلوگیری از فساد در معاملات، برنامه های خصوصی سازی و صدور پروانه برای موسسات خصوصی همچنین پیروی از رویه های شفاف می داند.

توانمندکردن دولتها در کاهش هزینه بالای مبارزه با فساد.

هدف نهایی برنامه میثاق سلامت، حذف فساد از ارتباطات اداری و خدماتی میان ارباب رجوع و کارمندان و کاهش هزینه های اقتصادی، سیاسی و اجتماعی ناشی از فساد است. جنبه های سلامت سازمانی شامل آئین نامه ها و مدیریت شرکت ها، سرپرستی، شرایط کاری، مناسبات میان افراد (روابط انسانی)، پول، مقام و امنیت می شود. این جنبه ها ربطی به ذات امور ندارند، بلکه به شرایطی که کار در آنها اجرا می شوند، مربوط می شود. (هرسی، مدیریت رفتار سازمانی، ص ۱۲۰).

۸-۷. نقش تشکیل سازمانهای مستقل نظارت در پیشگیری از فساد اداری

اگرچه تحقیقات و نظرسنجی های مختلف در نقاط مختلف جهان حکایت از آن را دارد که افراد به کارایی چنین سازمان هایی در بلندمدت چندان خوش بین نیستند، ولی وجود چنین تشکیلاتی می تواند به عنوان ابزاری مقتدر عمل کند که نمایانگر تعهد بلندمدت و شایسته ی دولت در این زمینه است؛ البته برای مقابله با سوء استفاده های سیاسی احتمالی از این ابزار، باید مکانیزم های کنترلی لازم نیز پیش بینی شود. (گروه مترجمین مؤسسه مطالعات و پژوهش های بازرگانی، ۱۳۷۸، ص ۲۷۱). با توجه تخصصی شدن امور در این سازمان و استفاده از افراد متخصص، کشف فساد، راهکارهای مقابله و پیشگیری از آن به دقت مورد بررسی متخصصین قرار خواهد گرفت. در نتیجه تشکیل سازمان مستقل در راستای مبارزه با فساد اداری توان مقابله با فساد و پیشگیری از آن را بالا خواهد برد.

نتیجه بحث

ظهور فساد اداری قدمتی به درازی جامعه بشری دارد و رابطه آن با توسعه نظام سیاسی مستقیم است تا جایی که پیدایش آن می‌تواند موجب اخلال در نظام سیاسی یک کشور شود. در یک نظام اداری فاسد، کارمندان از موقعیت انحصاری خود در ارائه خدمات بهره می‌گیرند، و با شغل خود به تجارت می‌پردازند که این امر علاوه بر آسیب زدن به توسعه، مانع رشد رقابت سالم و عدالت اجتماعی می‌شود.

بررسی ریشه‌های فساد اداری ما را به دلایلی رهنمون می‌سازد که موجد محیطی است که در بستر آن عوامل انسانی جرات می‌یابند تا به راحتی با سوء استفاده از موقعیت شغلی ایجاد شده، دست به اقداماتی بزنند که در پرتو آن حقوق اجتماعی، اقتصادی و سیاسی شهروندان نقض و یا حق مسلم فرد یا گروهی را به آسانی تضییع نمایند. همان طور که گفته شد موضوع مفاسد در سیستم اداری و در جوامع گوناگون، در طول تاریخ، همواره مسئله ای اسفبار و دردناک و عامل بسیاری از نابسامانی‌ها، دردها، رنج‌ها، بی‌عدالتی‌ها، تبعیض‌ها، چالش‌ها، گسترش فساد و انحراف در جوامع بوده است.

فساد اداری و مبارزه با آن به طور مستقیم و غیر مستقیم با اقتصاد و توسعه آن مربوط است به طوری که می‌توان گفت مبارزه با مفسدان اداری یکی از مصادیق تحقق اقتصاد شکوفا و رو به رشد است.

در زمینه مبارزه با فساد اداری، صاحب‌نظران سازمانی معتقد، به رویکردهایی هستند که بیشتر مبتنی بر پیشگیری از بروز چنین پدیده ای باشد، تا اینکه بخواهد از طریق اعمال مجازات بر کارکنان خاطی با چنین پدیده گسترده ای مبارزه کند. رویکرد اساسی که در این مقاله به آن پرداختیم این است که، به جای اتکا بر رویه‌هایی که مبتنی بر تنبیه بعد از ارتکاب فساد است، از ایجاد و راه اندازی یک سیستم پیشگیری از فساد استفاده نماییم.

بخشی از عواملی که نقش مهمی در پیشگیری از فساد اداری دارند در این نوشتار مورد بررسی قرار گرفت؛ مانند: ایجاد تعهد اخلاقی، اصلاح قوانین و مقررات، نقش مطبوعات و نقش دستگاه‌های نظارتی و نقش قوای سه‌گانه. ما بدین نتیجه رسیدیم که پیشگیری از فساد با شعار

دادن تحقق نمی یابد، این کار مستلزم عزم ملی، خواست همگانی وجدیت دولت وقاطعیت دستگاه قضائی در برخورد بامجرمین می باشد.

مبارزه بافساد و پیشگیری از آن باید ابتدا از بخش ها و نقاط حساس شروع شود و هدف خشکاندن ریشه باشد و نه قطع کردن شاخ و برگ ها. مهمترین مساله در پیشگیری، کنترل و کاهش آسیب های اقتصادی ناشی از فساد اداری در کشور، نظارت و اتخاذ رویکردی جامع نگر به موضوع فساد بوده و باید از نگاه جزیره ای و جزئی نگری در جهت ریشه کن کردن آن پرهیز نمود. و در آخر آن که پیشگیری از فساد اداری باید با هدف مختل کردن این قسم جرایم، دستگیری مجرمین، برخورد قاطع و جدی دولت و دستگاه قضایی با مجرمین، ضبط سودهای غیر قانونی ناشی از آن باشد.

و تنها با تمرکز بر چنین اهدافی است که می توان اعتماد و اطمینان را در عامه مردم به وجود آورد که دولت و حکومت در این مبارزه جدی و مصمم است و پس از فراهم آوردن زمینه اعتماد شاهد همکاری و همراهی مردم و افکار عمومی با دولت و حکومت در این مسیر خواهیم بود.

پی نوشت

اصل پنجاه و چهارم: دیوان محاسبات کشور مستقیماً زیر نظر مجلس شورای اسلامی می باشد. سازمان و اداره امور آن در تهران و مراکز استانها به موجب قانون تعیین خواهد شد.

اصل پنجاه و پنجم: دیوان محاسبات به کلیه حساب های وزارتخانه ها، مؤسسات شرکتهای دولتی و سایر دستگاه هایی که به نحوی از انحاء از بودجه کل کشور استفاده می کنند به ترتیبی که قانون مقرر می دارد رسیدگی یا حسابرسی می نماید که هیچ هزینه ای از اعتبارات مصوب تجاوز نکرده و هر وجهی در محل خود به مصرف رسیده باشد.

دیوان محاسبات، حسابها و اسناد و مدارک مربوطه را برابر قانون جمع آوری و گزارش تفریح

بودجه هر سال را به انضمام نظرات خود به مجلس شورای اسلامی تسلیم می نماید. این گزارش باید در دسترس عموم گذاشته شود.

اصل یکصد و هفتاد و پنجم: در صدا و سیمای جمهوری اسلامی ایران، آزادی بیان و نشر افکار با رعایت موازین اسلامی و مصالح کشور باید تأمین گردد.

نصب و عزل رئیس سازمان صدا و سیمای جمهوری اسلامی ایران با مقام رهبری است و شورایی مرکب از نمایندگان رئیس جمهور و رئیس قوه قضائیه و مجلس شورای اسلامی (هر کدام دو نفر) نظارت بر این سازمان خواهند داشت. خط مشی و ترتیب اداره سازمان و نظارت بر آن را قانون معین می کند. (http://rc.majlis.ir/fa/content/iran_constitution)

فهرست منابع و مأخذ الف: کتب و مقالات:

- *قرآن کریم، ترجمه ناصر مکارم شیرازی
۱. آیچی، مهدی، ۱۳۸۹، **فساد اقتصادی، علل و نتایج بروز آن در اقتصاد ایران**، همایش ارتقای سلامت اداری، انتشارات زمان نو.
 ۲. احمدی، مرتضی، ۱۳۷۱، **مبارزه با فساد اداری در کشورهای در حال توسعه**، چهارمین اجلاس بازرسان کل آسیا، تهران، انتشارات سازمان بازرسی کل کشور.
 ۳. تمیمی آمدی، عبد الواحد بن محمد، 1410، **غرر الحکم و درر الکلم**، تحقیق سید مهدی رجائی، قم، دارالکتب اسلامیه.
 ۴. دلاپورتا، ۱۳۷۵، **فساد و دموکراسی**، پیام یونسکو، شماره ۳۱۳، سال ۲۷.
 ۵. ربیعی، علی، ۱۳۸۳، **زنده باد فساد، جامع شناسی فساد در دولت های جهان سوم**، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی،

۶. رفیع پور، فرامرز، ۱۳۷۹، **توسعه و تضاد**، جلد اول، چاپ چهارم، تهران، شرکت سهامی انتشارات
۷. سرداری، احمد، ۱۳۸۰، **رویکردی بر ساختارهای اداری کشورهای در حال توسعه**، مجموع مقالات دومین همایش علمی پژوهشی نظارت و بازرسی در کشور، چاپ اول، انتشارات دانشکده مدیریت دانشگاه تهران
۸. صفری، حمید رضا، ۱۳۸۰، **رویکردی بر ساختارهای اداری کشورهای در حال توسعه**، مجموع مقالات دومین همایش علمی پژوهشی نظارت و بازرسی در کشور، چاپ اول، انتشارات دانشکده مدیریت دانشگاه تهران
۹. طاهری، شهنام، ۱۳۸۰، **توسعه اقتصادی و برنامه ریزی**، هوای تازه، تهران
۱۰. عباس زادگان، محمد، ۱۳۸۳، **فساد اداری**، تهران، دفتر پژوهش های فرهنگی
۱۱. کاشانی، ملا فتح الله، ۱۳۳۶، **تفسیر منهج الصادقین فی الزام المخالفین**، ج ۹، چ سوم، تهران
۱۲. گروه مترجمین مؤسسه مطالعات و پژوهشهای بازرگانی، ۱۳۷۸، **نقش دولت در جهان در**

حال تحول

۱۳. محمودی، علی، ۱۳۸۶، **فساد اداری و راههای پیشگیری**، نشریه حمایت
۱۴. ملایی راشد، مصطفی، ۱۳۹۰، **بررسی جایگاه سازمان بازرسی کل کشور در تدوین راهبردهای پیشگیری**، کنترل و کاهش آسیب های اجتماعی ناشی از فساد اداری کشور با استفاده از تحلیل عوامل استراتژیک با رویکردی بر حکمرانی خوب، خلاصه مقالات دومین همایش ملی آسیب های اجتماعی ایران (انجمن جامعه شناس)
۱۵. هرسی، پال، ۱۳۸۲، **مدیریت رفتار سازمانی**، تهران، انتشارات علمی دانشگاه آزاد اسلامی

ب: منابع مجازی و سایت ها:

۱۶. بیانات رهبر معظم انقلاب اسلامی در دیدار با مردم پاکدشت، ۱۳۸۳، <http://farsi.khamaneie.ir/fa/speech/detail.jsp?id=831110a>
۱۷. بیانات رهبر معظم انقلاب اسلامی در دیدار مسؤولان و نخبگان استان همدان، ۱۳۸۲،

(<http://farsi.khamaneie.ir/fa/speech/detail.jsp?id=830419c>)

۱۸. دیدار مسئولان سازمان بازرسی با رهبر انقلاب، ۱۳۷۵،

<http://farsi.khamenei.ir/print-content?id=17929>

۱۹. فرمان ۸ ماده ای به سران قوا در مبارزه با مفاسد اقتصادی، ۱۳۸۰،

<http://farsi.khamenei.ir/message-content?id=3062>

<http://www.icana.ir/Fa/News/181114> .۲۰

http://alef.ir/vdca_onuw49n6y1.k5k4.html0219470 .۲۱

http://rc.majlis.ir/fa/content/iran_constitution .۲۲

<http://iqna.ir/fa/news/1452198/> .۲۳

